

רק או נודע לה לפתע שהיה רקע נוסף לפרדתה מייגאל. בשעה שהיתה עמו בבית הכחול ברחוב יחזקאל, באה לארץ חברתה, דוריס סורוקה, בתו של סגן נשיא חברת השתתפים העצומה רבנון. דוריס בת ה-23 נכנסה לאולפן ללמוד עברית, התגוררה אצל גיודי בימי שהותה בתל-אביב. שם הכירה את ייגאל.

עתה, ימים מעטים אחרי שנפרדה מייגאל, נמסר לגיודי כי ייגאל עומד לשאת לאשה את דוריס היורשת. בת המלינר נלכדה באותה מלכודת בה צודדה גיודי שנתיים לפני-כן: הגבר הגברי, המוצק, שטען כי הוא גדול הסופרים מאו שקספיר, ושהבטיח לה חיי משפחה סולידיים לכל החיים, כבש את לבה התמים בסערה.

גיודי, שנשארה בארץ בודדה, ללא פרוטה, ללא דירה, ללא מכונית וללא נירוטתה, קיוותה כי ייגאל יחזור לה תוך כמה ימים את אלפי הדולארים שלה ממנה על סמך הבטחת הנשואין, את המכונית ואת הבית. אולם כאן נכונה לה אפתעה. אחרי כמה דחיות, כביכול מטעמים טכניים, הודיע לה ייגאל בפשטות עלילתית שאינו חולם על כך. גיודי, כך טען, נתנה לו את הכל במתנה, ואין לוקחים מתנות בחזרה.

גיודי היתה מיאושת. בחוסר-הישע שלה נזכרה בעורך-הדין אותו הכירה באותו ערב, ושהתנהגותו השקטה והשקולה עשתה עליה רושם עז. היא פנתה לתמיר. כשנודע על כך לייגאל, אמר לה בטלפון: „אני אהרוס אותך“! הגבר שיצא למלחמה בעתונות הצהובה, הזורקת חפצים מפשע לכלבים, איים עתה על רעייתו-לשעבר בהשמצות על רקע אינטימי ביותר.

בינתיים לא ישב אביה של דוריס המאושרת בחיבוקי-ידיים. הוא הטיל בשקט על משרד-בלשים תל-אביבי להגיש לו דו"ח על החתן. היה זה מיסמך מחריד לאב שדאג לגורל בתו. הרו"ח תיאר את הרפתקות ייגאל עם שורה ארוכה של נערות, את עבר המשפחתי המגוחך ואת אופיו. האב עלה על המטוס הראשון לישראל כדי להציל את בתו.

ייגאל, המהונן בחוסר-טקט מוחלט גם במצבים רגילים, לא הבין מה מתרחש. בוטח במולה, כבר קבע מסיבת-נשואין סגורה במלון דן המפואר, מיהר לקבל את פני חותנו העשיר שבהדה-התעופה. עוד באותה הזדמנות לא שחל לרמוז למלינר האמריקאי שהוא דחוק מבחינת כספית, וכי סכום מתאים יעזור לו.

באותו רגע התפוצץ סורוקה הזקן, גבר קשות, שהרחיח את כל כספו לבדו בעמל קשה: „אתה לא תקבל ממני פרוטה. לא עכשיו, לא בעתיד ולא אחרי מותי“! קרא בהתרגשות. בשמחה גלויה לאידו של התגולל-עתידי סיפר לו שלפני המריאו מניו יורק שינה את צוואתו, הטיל על יורשיו שלא לשלם פרוטה לדוריס, כל עוד היא נמצאת במחיצתו של ייגאל מוסינזון.

במשך כמה ימים שהה המיליונר הנרגז בארץ. לפי עצת עובדו בן-עמי, ראש עיריית נתניה לשעבר, ניסה לאחוז באמצעים משפטיים, כדי להשיג ציממניה נגד הנשואין. הוא איים לפרסם ברבים שלא יתן לייגאל גרוש, קרא בהתרגשות: „האיש הזה הוא סכנה למדינה, וחובה מוסרית וציבורית היא לחשוף את פרצופו“!

באבל המשותף מצאו סורוקה הזקן וגיודי המרוגזת לשון משותפת. הם נפגשו לעתים קרובות, החליפו רשמים על דמותו של ייגאל מוסינזון. הודה האב: „אני מתבייש שבת גרה (עם מוסינזון) בבית שנקנה בכספה של אשה אחרת“! אולם סורוקה סירב לתת למוסינזון את הכסף כדי להחזיר את חובו לגיודי, מחשש פן יהיה הדבר תקדים של תמיכה כספית בזוג הצעיר. בכל זאת נאות להיות נוכח בטכס הנשואין שהתקיים עתה, לא במלון דן. אלא במשק מעין-צבי.

אולם מוסינזון לא נואש. הוא בטח כי הזמן יעשה את שלו, וכי גם סורוקה הזקן לא יוכל לעמוד מנגד כאשר תגיש לו בתו נכד צבר. ואילו דוריס התמימה עדיין האמינה באהבת-הנצח האידיאליסטית של בעלה, שפתח סופית דף חדש בחייו.

הקרוב העיקרי היתה גיודי. אמנם אחרי שהמשרה סירבה לעזור לה לקבל בחזרה את המכונית, הרשומה על שמה, הודיע לפתע פרקליטו של ייגאל מוסינזון, עורך-הדין מיכאל כספי, כי המכס סירב להעביר את המכונית על שמו של ייגאל, וכי ייגאל מוכן על כן להחזירה. אחרי דיני-דברים נוסף והחזרה.

אולם שאר תביעותיה של גיודי הושבו ריקם. הם הסתכמו בסכומים גדולים:

- 6000 דולארים שנתנה גיודי למוסינזון במומנים;
 - 750 דולארים שנתנה לו בתשלומים, ו-300 דולארים עבור שרותים, כלכלה ותמיכה;
 - 1600 דולארים עבור התקופה בה חי בביתה, אכל והתלבש על חשבונה, על-סמך הבטחתו לשאתה לאשה;
 - 1650 דולארים שנתנה לייגאל בארץ, כשחי על חשבונה כאן;
 - 1000 דולארים שהוציאה כדי לבוא לארץ, על-מנת להינשא לו;
 - 10 אלפים ל"י עבור הנזק הממשי והכללי שנגרם לה עקב הפרת הבטחת-הנשואין.
- בסך הכל: סכום של כ-30 אלף לירות, לפי השער הרשמי.

„אם יש צדק...“

„תן לי לחשוב רגע. אתה השלכת את לבך לכלבים. העבר גווע וסת. היידות נמוגה ואיננה. קשרי-משפחה אינם קיימים יותר...“ (אם יש צדק, מאת ייגאל מוסינזון, עמוד 21.)

מדוע הכנים ייגאל מוסינזון את עצמו למצביש זה, תחת לפצות את גיודי ולהיפרד ממנה בצורה הוגנת?

הסיבה נעוצה באופיו של הסופר, כפי שהתפתח במרוצת השנים, וכפי שהתגבש עוד יותר בזמן האחרון, עת הועלה על הסוס הממלכתי בחסות גדולי המדינה.

מבחינה שכלית, נשאר מוסינזון ברמה של נער מתבגר. מבחינה מוסרית התעכבה המתפתחות בגיל מוקדם הרבה יותר. הוא נוהג כילד, הסבור כי כל העולם חייב לספקו ולפנקו, מבלי שעליו לטרוח ולעמול. משום כך גם כמעט אי אפשר לכעוס עליו. אין הוא אדם מכובד, המבדיל בין טוב ורע, והבוחר בהכרה בדרך הרעה. הוא פשוט אינו יודע את ההבדל, כשהדבר נוגע לו. כמו חתול הגונג את החלב במטבח, הוא נהג לפי היציר הפשוטים של אופיו הפרימיטיבי.

מבחינה זו, ראוי מוסינזון יותר לרחמים מאשר לרוגז. כמו לפני שלושים שנה, הוא עודנו ילד מופרע, חסר בטחון עצמי אמיתי, קרבן לרגשי-נחיתות המכרסמים בלבו. הוא זקוק לאישור מתמיד של גבירותו, לחברה מתמדת של גברים ונערות המעריצים אותו ומאמינים בגאונותו. וכל שהאפסיות של יצירתו הספרותית בולטת יותר, כן גוברת דחיפה זו להוכיח את עצמו כסופר הרוח, כאיש ששכמו ומעלה מעל להמון הפשוט, ושעל כן מותר לו הכל, והכל חייבים לשרתו.

כל עוד היתה זאת תופעה אישית, טראגדיה פרטית של אדם מופרע, לא היה זה מענינו של הציבור. אולם חשונה יותר מדמותו של מוסינזון האיש, היא הטרדיה הציבורית הגלומה בעלית איש זה לפגנת התהילה הממלכתית.

כאשר ערך דוד בן-גוריון את הפגנתו הסומכית בבית-הביטח, כשלחץ את ידיו של מוסינזון כאלו היה זה בנו, כאשר הצטלם בחברתו באופן הפגנתי והריע לכבודו לעיני כל, קיבל על עצמו אחיות מוסרית כבדה. הוא הפך את ייגאל מוסינזון לסמל הרוחני והמוסרי של המשטר הקיים.

„אני טוען שכנגד התפוררות מבפנים יש לחזיק מנח נדוש של רעל, של אמת, כדי להבריא גוף זה, המשמין וחולך מרוב שאנונות ויחורר עצמית...“ (דוד גבר, מאת ייגאל מוסינזון, עמוד 10.)

אחיו של הלל קוק, „אני רוצה לספר לך על המחזה שלי“, אמר לו. כעבור כמה ימים נפגשו השניים במסעדה רחוקה, בשעת ארוחת-צהריים. בסוף השיחה הפליט ייגאל: „יש לי בקשה אליך, שתזמין את אורי אבנרי וכמה מחברי שורת המתנדבים לפגישה אתי בביתך. אני רוצה לקרוא בפניהם את המחזה, כי שמעתי שהם חושבים שזה מכתן גנדם. אני רוצה לשכנע אותם שזה לא נכון.“

הפגישה התקיימה בבית תמיר, שחלה בשפעת ושכב במיטה, קודח בחום. איש שורת המתנדבים, שחלה גם הוא, לא בא. ייגאל בא בחברת גיודי. מלבד תמיר ואשתו היו בדירה אורי אבנרי ובעל הדפוס מרדכי רענן, שביקר את תמיר במקרה ונתבקש להישאר.

אחרי שתייה קלה, קרא ייגאל במשך שעה וחצי את יצירתו, בהטעמה של שחקן ובהרגשת כל הבדיחות המפוקספות. כשהפליט את המילה האחרונה, השתררה בחדר דומיה כבדה.

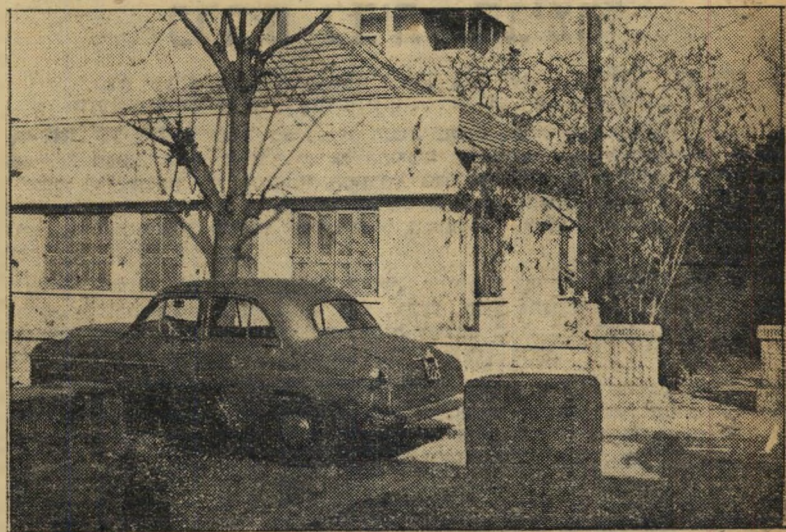
הנוכחים היו מוכרתהמה. הם לא זועזעו על-ידי המחזה עצמו, שהיה חלש למדי, אלא על-ידי עצם החוצפה התהומית של המחבר, שבא לקרוא באוזניהם מחזה שהסית בגלוי לרצח אחד הנוכחים.

הראשו שהתאישש מן התדהמה היה שמואל תמיר. בקול שקט הסביר למוסינזון שהוא עושה מעשה נבזי, שמכר את עצמו תמורת כסף, ושאלילו מבחינת התועלת של יצאות ספרותיות, אין הדבר כדאי לו. כי בהשליכו את ידו בגלוי על החוגים המושחתים ביותר במדינה, שחרפתם ידועה לכל, הוא „כורה לעצמו קבר מוסרי.“

חיש מהר הפכה הישיבה לניתוח דו-לשוני של אופיו של ייגאל. אורי אבנרי הזכיר לו את צברו כפחדו-החטיבה, עמד על עזות-המצח של ייגאל להוסיף בשם לוחמי-המיטלה. במשך למטה מעשה ישב מוסינזון, כשהחיר קפוא על פניו, והקשיב ללא רויו לניתוח הקטלני של אופיו, עברו ומניעיו. לבסוף הסביר שפשוט לא הבין כראוי. הכל היא אי הבנה מצערת. למחזה אין בכלל שום קשר עם העולם הזה, הוא עצמו הציג לשנית את הטכסט. להציג את „השבועון“ ולשים במסומו עתון יומי, איש לא היה מוכן לבוא איתו כלל בדברים על כך. אבנרי הודיש: „כחנות המחזה שקופות לגמרי, אין אדם בארץ שלא יבין למי אתה מתכוון. אם כך, מטב שהחיות תהיה ברורה.“

„אז מה אתה מציע לי לעשות במחזה?“ שאל ייגאל לבסוף את תמיר. „לשרוף אותו!“ השיב תמיר ללא היסוס, בהשתמשו באותן המילים עצמן, בהן השתמש בשבוע שעבר, בחיכוך פומבי, המבקר הספרותי של הארץ.

מדוע ערך מוסינזון קומדיה זו, כשהמחזה כבר היה בשלב האחרון של ההכנה להצגה?

הבית והמכונית

שנקנו בכספי גיודי, ואשר מוסינזון סירב להחזירם. את המכונית נאלץ להחזיר השבוע, מאחר שהובאה ללא מכס, כרכוש תיירים. את הבית רשם ייגאל מראש על שמו הוא, מתוך ראיית הנוהל.

ההסבר ההגיוני היחיד הוא, שקיחה לקנות את שתיקת קרבנות הסתת, על-ידי הכנסת כמה שינויים קלי-ערך, שלא היו מפריעים לשולחיו, ושהיו מונעים ממנו אינצידנטיות.

כשהיה ברור לו שנכשל במשימה זו, עשה מעשה אופייני לו. הוא רץ מיד לעתון הרפש של מנגנון-החושך, מסר לו תיאור מסולף של הפגישה, שכונסה על-סמך הסכם גיבטלמני של כל הנוכחים, שלא לפרסם עליה דבר. תיאור זה פורסם תחת הכותרת המרעישת: „טיור נגד חופש הביטוי!“ גילה שתמיר ואבנרי אימנו למעשה על מוסינזון ברצח. אסמך התיאור היה סילוף עדין של המשפט „אתה כורה לך קבר מוסרי.“ כך הפך מוסינזון, האיש שהסית לרצח עורך השבועון המסויים, לקרבן של איום ברצח.

אולם גם זה לא היה הסוף. כעבור כמה ימים שוב נפגשו תמיר ומוסינזון במקרה אצל אותו ידיד רופא. בנוכחות כמה עדים הכתיש מוסינזון שמישהו איים עליו, הדגיש שהסילופים בעיתון-הרפש הם של עורכיו בלבד, הודה שהוא עצמו הבטיח לחתום על הכתשה רישמית. הוא הופיע אפילו במשרדו של תמיר, קרא את נוסח הכתשה שהוכן לו, שלף עט נובע והתכוון לחתום, לעיני שני עדים. אולם ברגע האחרון ממש החזיר את העט לכיסו, לקח את הגיר ואמר לתמיר שהוא „קופץ“ לרגע לפרקליטו כדי להתייעץ עמו, וכי יחזור כעבור כמה דקות. הוא לא חזר עד היום.

האיש שקיבל את חנות

„המשפחה היא בסיס. המשפחה חנה תא חברתי, שעליו בנויה חברה כולה. מנוח טטטטג חכל...“ (דוד גבר, מאת ייגאל מוסינזון, עמוד 47.)

במקום ייגאל מוסינזון, הופיעה במשרדו של שמואל תמיר דמות אחרת. היתה זאת גיודי שפטל, רעייתו של מוסינזון, אותה הכיר תמיר באותו ערב דרמתי של קריאת הדרמה. בפיה היה סיפור מוזעזע.

כחודש אחרי הצגת-הבכורה של זרוק אותו לכלבים, בה נכתה גם גיודי, הגיעו החיכוכים בין ייגאל וגיודי לשיאם. למרות שתאריך הנשואין כבר נקבע, ואמה של גיודי באה לארץ כדי להשתתף בהם (ויגאל לקח גם ממנה 500 דולאר במטבע זר), נדחה עתה התאריך. בינתיים התגרש אמנם ייגאל מאשתו האחרונה (תחילה שכח לספר לגיודי שהוא עדיין נשוי), אך הוא לא גילה שום נכונות לשאת לאשה את גיודי, שכספה אזל. הצעירה האמריקאית, החיננית והמסובלת, היתה אמנם מאוהבת במוסינזון, אולם היא לא היתה עיוורת. אט-אט נשקפו עיניה לראות לא רק את אורח-חיי של בעלה המיועז, אלא גם את רמתו השכלית והמוסרית. ייגאל עצמו הציג לה לעשות הפסקה קצרה ביחסיהם, כדי לבחון זה את יחסו האמיתי אל זו. הוא עמד אפילו לרכוש לגיודי, מכספה שהיה אצלה, כרטיס-נסיעה חזרה לאמריקה. אולם גיודי העדיפה לנסוע לירושלים.